

<https://doi.org/10.28925/1609-8595.2022.2.4>

УДК [378.016:[373.5.011.3–051:004]]:37.091.2

Наталія Павлова

ORCID iD 0000–0002–7817–6781

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційно-комунікаційних технологій
та методики викладання інформатики,
Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Пластова, 31, 33000 Рівне, Україна,
nataliia.pavlova@rshu.edu.ua

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ

Охарактеризовано значимість практичної підготовки студентів, а саме педагогічної практики в процесі здобуття кваліфікації «вчитель інформатики» за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Інформатика)». Узагальнено актуальні науково-методичні праці із досліджуваної проблеми. Проаналізовано освітньо-професійні програми першого (бакалаврського) рівня, за якими навчаються майбутні вчителі інформатики на вміст різних видів практик. Представлено адаптаційну, дидактичну, розвиваючу, діагностичну, прогностичну, комунікативну і рефлексивну функції практики. Виокремлено пропедевтичну і виробничу педагогічні практики, кожна з яких спрямована на формування професійних компетентностей та дозволяє студентам реалізувати себе в ролі вчителя. У вигляді схеми відображено взаємозв'язки між навчальними дисциплінами та пропедевтичною практикою на прикладі освітньої програми Рівненського державного гуманітарного університету. Конкретизовано завдання виробничої практики в закладі середньої освіти. Педагогічна практика представлена як: метод навчання, що спрямований на закріплення обізнаності з психології, педагогіки, інформатики та методики її навчання; засіб розвитку в студентів особистісних і професійно значимих якостей; форма поєднання освітньої діяльності студентів із педагогічною працею вчителя інформатики в закладі середньої освіти. Запропоновано впроваджувати педагогічні практики в різних формах з першого року навчання в закладі вищої освіти, поєднуючи практичну, навчально-пізнавальну, дослідну діяльність, використовуючи здобуті результати в курсових і кваліфікаційних проєктах, індивідуальних навчально-дослідних завданнях із циклу дисциплін професійного блоку.

Ключові слова: *майбутній учитель інформатики; педагогічна практика; професійна підготовка; пропедевтична практика.*

Вступ. Обов'язковою і невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх учителів інформатики є педагогічна практика, зміст якої націлений на: відображення дієвості знань; формування умінь щодо організації освітнього процесу з інформатики в загальноосвітніх закладах середньої освіти (ЗЗСО); розвиток професійних цінностей; набуття досвіду роботи за спеціальністю; виховання потреби в оволодінні професійними компетентностями. Актуальність педагогічної практики зумовлена тим, що професійне становлення студентів можна успішно здійснити лише через залучення кожного з них до умотивованого виконання дій, що наближені до педагогічної праці. Важко не погодитися із тим, що педа-

гогічна практика є для майбутніх учителів інформатики початком набуття професійного досвіду. Динамічний розвиток інформатики як шкільної дисципліни, технологізація освітнього процесу, зростання професійної ролі вчителя інформатики в закладах загальної середньої освіти розширюють й ускладнюють завдання педагогічної практики.

Аналіз наукових публікацій. Актуальні питання педагогічної практики в системі професійної підготовки педагогів висвітлено в науково-методичних працях шляхом відображення: методологічного змісту (С. Гончаренко, І. Зязюн, Л. Кондрашова, В. Луговий, С. Максименко та інші); теоретико-практичного характеру (А. Бойко, В. Бондар, В. Гуме-

нюк, О. Дубасенюк, О. Комар, І. Колесникова, А. Сбруєва, В. Юрченко та інші); психолого-педагогічних чинників (Н. Кипиченко, С. Сисоева, В. Юрченко та інші); професійного становлення вчителів за конкретним фахом (Л. Базиль, О. Браславська, О. Семенов, С. Стрілець, К. Ткаченко та інші); зарубіжного досвіду (А. Василюк, К. Діхнич та інші).

Мета дослідження – розкрити значимість педагогічної практики в навчанні майбутніх учителів інформатики, обґрунтувати мету та форми проведення, функції і завдання виробничої й пропедевтичної практик, беручи до уваги професійні обов'язки вчителя інформатики в закладах загальної середньої освіти.

Результати дослідження і обговорення. У Концепції розвитку педагогічної освіти (2018) педагогічну практику визначено невід'ємною складовою освітнього процесу, і відповідно до нової освітньої стратегії кількість практик має збільшуватися (Морзе, Василенко, 2020, с. 31). Мета і зміст практик, організаційні й управлінські питання, процедури підведення підсумків регламентовано іншими приписами, серед яких Положення про проведення практики (1993) (беручи до уваги рік розроблення, відзначимо необхідність його оновлення). Більш конкретно цілі і завдання педагогічної практики визначено освітньо-професійною програмою (ОПП). Загалом, співпраця науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти і вчителів закладів загальної середньої освіти спрямована на створення цілісного освітнього середовища навчання студентів і трансформацію набутих знань у конкретні прийоми й методи роботи вчителя.

Але теоретико-методичне забезпечення педагогічної практики не в повній мірі відповідає сучасним пріоритетам як вищої педагогічної школи, так і закладів загальної середньої освіти, що засвідчує необхідність його вдосконалення. Не менш важливо окреслити наскрізні зв'язки між різними видами практик, що забезпечить вищий рівень системності й інтегрованості в загальній структурі освітнього процесу. Модернізація навчання відбувається на основі тісної співпраці закладів вищої і середньої освіти, вивчення запитів ІТ-кластерів, залучення майбутніх учителів інформатики до розроблення методичних матеріалів (Власій, 2021, с. 62). Іншою умовою є ведення сайту практичної підготовки майбутніх учителів інформатики, вміст якого різносторонньо представлятиме результати цієї діяльності. Як приклад, науковці називають Е-портфолію викладача й Е-портфолію студента на платформі закладу вищої освіти (Морзе, Василенко, 2020,

с. 42). Окреслені інновації ототожнюємо з елементами цифрового навчального середовища, доцільність впровадження якого обґрунтована в сучасних дослідженнях (Kuzminska, Mazorchuk, Morze, Kobylin, 2019, p. 210).

Задля ґрунтовного вивчення окресленої вище проблеми зупинимось на вивченні змісту поняття «практика» та особливостях педагогічної практики майбутніх учителів інформатики.

У науково-методичних розвідках зустрічаємо тлумачення дефініції «практика»: «форма професійного навчання, що забезпечує практичне пізнання закономірностей та принципів професійної діяльності» (Лаврентьєва, 2014, с. 91); процес оволодіння різними видами фахової діяльності, у якому створюються умови для самопізнання, самовдосконалення, професійного самовираження (Лякішева, Грицюк, 2013, с. 342). Таким чином, педагогічна практика майбутніх учителів інформатики є сполучною ланкою між їхньою обізнаністю з педагогіки, психології, інформатики та методики її навчання і педагогічною діяльністю вчителя в реальному освітньому процесі. Інформатика є фундаментальною наукою, і тому навчання майбутніх учителів інформатики має високий ступінь науковості, а педагогічна практика дозволяє доповнити ці знання методами і прийомами діяльності вчителя в поєднанні з творчістю та креативністю.

Метою педагогічної практики є: формування умінь творчо використовувати в педагогічній діяльності науково-теоретичні знання і практичні навички; оволодіння сучасними формами і методами організації освітнього процесу; виховання інтересу до педагогічної роботи, формування потреб поповнювати знання і творчо застосовувати їх (Кремень, 2008, с. 647). Зустрічаємо і більш конкретні завдання педагогічної практики: виробити вміння самостійно проводити навчальну та виховну роботу з учнями; навчити аналізувати досвід учителів, озброїти методами дослідження педагогічної діяльності і вивчення особистості учнів (Упатова, 2018, с. 186). Доповнюємо цей перелік завданнями: формувати в майбутніх учителів інформатики професійні компетентності шляхом оволодіння досвідом організації освітнього процесу зі шкільного курсу інформатики за різними навчальними програмами; виробити навички доцільного застосування ІКТ, хмарних технологій та програмного забезпечення; виховувати в студентів потребу в особистісному і професійному розвитку як під час навчання у закладі вищої освіти, так і в подальшій діяльності за обраним фахом.

Виконувана практикантами діяльність спрямована на те, щоб кожен з них реалізував себе як вчитель, і тому педагогічна практика, вирізняючись багатоаспектністю, виконує *функції: адаптаційну* (розширення уявлення про професійні обов'язки вчителя інформатики, його комунікацію з учасниками освітнього процесу тощо); *дидактичну* (закріплення, поглиблення та збагачення знань шляхом їх конкретного застосування; набуття досвіду діяльності за обраним фахом тощо); *розвиваючу* (розвиток творчої і пізнавальної активності, інтересу до науково-дослідної роботи в галузі педагогіки та інформатики тощо); *діагностичну* (визначення готовності до педагогічної діяльності, сформованості професійних компетентностей, у тому числі і методичної, тощо); *прогностичну* (співставлення очікуваних за освітньо-професійною програмою результатів навчання з наслідками власної діяльності в закладах загальної середньої освіти тощо); *комунікативну* (співпраця з учасниками освітнього процесу тощо); *рефлексивну* (аналіз власних дій як з позиції практиканта, так і вчителя інформатики тощо). Виокремлені функції будують цілісну систему й реалізуються у взаємозв'язку одна з одною. Відмітимо відкритість і динамічність цієї системи, оскільки прогнозуємо її зміни відповідно до парадигм освіти.

Для підсилення значимості практик поєднуємо практичну діяльність студентів із навчально-пізнавальною, дослідною, професійною, її результати відображаємо в курсових і кваліфікаційних проектах, і таким чином залучаємо студентів до навчання на основі досліджень, що є інноваційним методом про-

фесійної підготовки (Морзе, Василенко, 2020, с. 50). Недооцінення важливості педагогічної практики призводить до того, що знання не є системними і структурованими, не функціонують у реальній практичній діяльності і не мають особистісного сенсу (Волкова, 2021, с. 236). Також можна говорити і про відсутність у знаннях цілісності, в уміннях – аналізу професійних ситуацій, перенесення даних з однієї галузі в іншу. Виконувана студентами робота моделює дії вчителя під час виконання посадових доручень і, відповідно, дозволяє усвідомити його рішення в конкретних ситуаціях.

Варіативність змісту, завдань, форм педагогічної практики визначається для кожного освітньо-кваліфікаційного рівня і добирається з урахуванням особливостей освітньо-професійної програми. Як бачимо з табл. 1, педагогічна практика є складним і багатофакторним процесом, що має циклічний характер і в якому перевага надається пропедевтичній і виробничій практиці, графік проведення яких визначається навчальним планом. Кожен вид педагогічної практики, з одного боку, є автономним змістово-практичним компонентом освітньо-професійної програми, з іншого – взаємообумовленим, оскільки успішне засвоєння знань наступного унеможлиблюється несформованістю результатів навчання на попередньому етапі, загалом діяльність студентів поетапно ускладнюється, враховуючи їхню теоретичну і практичну готовність, загальний і професійний розвиток. Різні види практик є інтегративними елементами навчання майбутніх учителів інформатики, навколо яких вибудовується освітній процес (рис. 1).

Таблиця 1

Практична підготовка майбутніх учителів інформатики на бакалаврському рівні навчання в закладах вищої освіти

Нормативний документ, ЗВО	Види практик
ОПП «Середня освіта (Інформатика)» Волинського національного університету ім. Лесі Українки	<ul style="list-style-type: none"> • обчислювальна (навчальна) практика (3 кредити); • психолого-педагогічна практика (5 кредитів); • виробнича практика (застосування інформаційних технологій) (6 кредитів); • навчальна практика з розроблення електронних дидактичних ресурсів з інформатики (6 кредитів); • педагогічна практика (6 кредитів).
ОПП «Середня освіта (Інформатика)» Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка	<ul style="list-style-type: none"> • безвідривна (навчально-методична) практика (4,5 кредити); • навчальна практика (розроблення комп'ютерної наочності) (4,5 кредити); • навчально-виховна практика в закладах оздоровлення та відпочинку (4,5 кредити); • навчально-обчислювальна практика (6 кредитів); • навчально-залікова педпрактика (10,5 кредитів);

ОПП «Математика. Інформатика» Криворізького національного педагогічного університету	<ul style="list-style-type: none"> • навчальна психолого-педагогічна практика (3 кредити); • виробнича виховна практика (3 кредити); • виробнича практика в школі (12 кредитів); • виробнича практика в дитячому оздоровчому таборі (4,5 кредити);
ОПП «Середня освіта (Інформатика)» Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника	<ul style="list-style-type: none"> • навчально-ознайомлювальна практика в закладах загальної середньої освіти (6 кредитів); • літня педагогічна практика (6 кредитів); • виробнича цільова практика в школі (18 кредитів);
ОПП «Середня освіта (Інформатика)» Рівненського державного гуманітарного університету	<ul style="list-style-type: none"> • навчальна (пропедевтична) практика (6 кредитів); • виробнича (педагогічна) практика (24 кредити);
ОПП «Середня освіта (Інформатика)» Сумського державного педагогічного університету ім. А. Макаренка	<ul style="list-style-type: none"> • навчальна педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти (3 кредити); • обчислювальний практикум (6 кредитів); • пропедевтична практика з інформатики та методики навчання (9 кредитів); • виробнича практика за профілем майбутньої професії (12 кредитів);
ОПП «Середня освіта (Інформатика)» Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка	<ul style="list-style-type: none"> • педагогічна практика (15 кредитів); • комп'ютерна практика (9 кредитів); • проектно-технологічна практика (6 кредитів)
ОПП «Середня освіта (Інформатика)» Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини	<ul style="list-style-type: none"> • навчальна (педагогічна) практика (6 кредитів); • навчальна (технологічна) (6 кредитів); • виробнича (педагогічна) практика (12 кредитів);
ОПП «Середня освіта (Інформатика)» Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького	<ul style="list-style-type: none"> • виробнича (педагогічна) практика (9 кредитів)
ОПП «Інформатика та математика» Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича	<ul style="list-style-type: none"> • навчально-педагогічна (6 кредитів); • ознайомлювальна педагогічна практика (3 кредити); • педагогічна практика (6 кредитів)

Джерело: складено автором самостійно

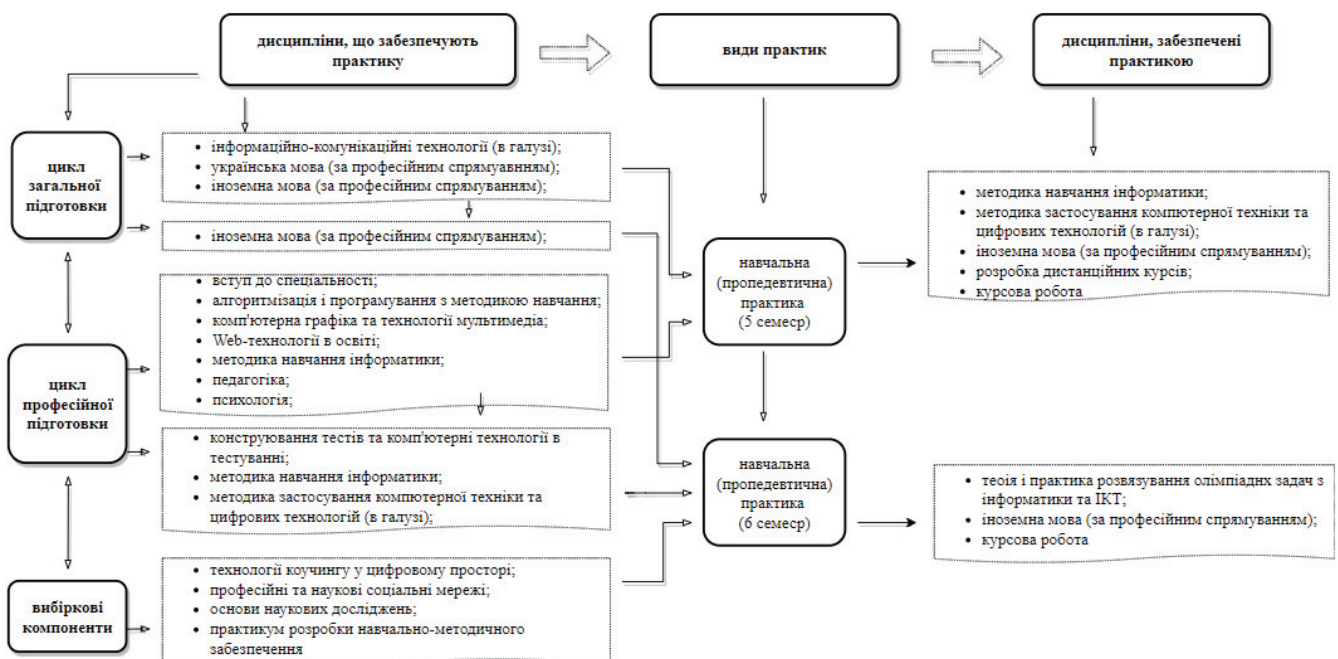

Рисунок 1. Взаємозв'язки навчальних дисциплін і практики майбутніх учителів інформатики

Джерело: складено автором самостійно

Відзначимо, що до пропедевтичної практики потрібно залучати студентів з першого курсу і без відриву від навчання (Куліненко, 2020, с. 290). Спостерігаючи за роботою вчителів, студенти формують запитання щодо організації освітньої діяльності як тих, хто навчається, так і тих, хто навчає, а навчально-ознайомлювальний характер практики дозволяє вивчати методики комбінування різних форм і методів навчання на уроках інформатики, аналізувати навчально-методичні матеріали, працювати з програмними засобами, моделювати комунікацію вчителя. У першу чергу майбутні учителі інформатики співставляють відомості з інформатики, здобутими у закладі вищої освіти, з навчальною програмою і змістом шкільних

підручників. Доповнюючи традиційні завдання практик сучасними підходами, відзначимо залучення практикантів до вивчення QR-кодів у структурі підручників й принципів кодування матеріалу (Горошкіна, Греб, Горошкін, Караман, 2020) і як наслідок, пропонується представити звітну документація з використанням даного інструменту. Коло завдань розширюємо під час проходження виробничої педагогічної практики (табл. 2), цінністю якої є «апробація професійної компетентності», коли попередньо сформовані концепції і моделі навчання конкретизуються в умовах закладів загальної середньої освіти і закріплюються в системі власного набутого професійного досвіду (Будник, 2016, с. 7).

Таблиця 2

Відповідність між завданнями виробничої практики та їх виконанням майбутніми вчителями інформатики

Зразки завдань виробничої практики	Форми звітності студента–практиканта
взяти участь у настановчій конференції; проаналізувати програму практики та обговорити її окремі положення з керівниками практики	усвідомити мету і завдання практики; спроектувати індивідуальний план проходження практики
адаптуватися до професійного середовища вчителя інформатики; опрацювати методичні документи; скласти індивідуальний план роботи	скласти індивідуальний план роботи практиканта з термінами виконання; розробити календарне планування вчителя
адаптуватися до освітнього середовища закладів загальної середньої освіти; зібрати загальні відомості про заклад; опрацювати положення про кабінет інформатики та інші нормативні документи вчителя; ознайомитися із програмним і технічним забезпеченням кабінету	визначити перелік документів, які регламентують діяльність закладів загальної середньої освіти; ознайомитися зі станом реалізації основних завдань концепції НУШ, зокрема з інформатики;
проаналізувати зміст професійних доручень та обов'язків учителя інформатики; відвідувати уроки інформатики та суміжних навчальних дисциплін й аналізувати їх за різними методиками	визначити перелік документів, які регламентують діяльність учителя інформатики та кабінету інформатики
виконувати дослідницьку діяльність; консультувати учителів з питань використання ІКТ, хмарних технологій тощо, доносячи відомості з дотриманням професійної етики	узяти участь у методичних нарадах учителів інформатики; провести дослідження, необхідні для виконання індивідуального навчально-дослідного завдання тощо
готуватися до проведення різних типів уроків із застосуванням різноманітних інноваційних методів, зокрема в синхронному чи асинхронному режимах; провести уроки інформатики та проаналізувати результати з учителем та методистом	розробити конспекти різних типів уроків інформатики з використанням сучасних методів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності учнів; проаналізувати конспекти уроків з вчителем та методистом;
прийняти активну участь у роботі вчителя інформатики з обдарованими здобувачами освіти	виконати разом із учнями дослідження МАН, розв'язати завдання олімпіадного рівня; підібрати матеріали для поглибленого вивчення конкретних розділів ШКІ;
опанувати методи педагогічної діагностики результатів навчання	обрати методи педагогічної діагностики, адекватні конкретним розділам ШКІ

опрацювати корпоративні ресурси (сайти закладу освіти, вчителів та викладачів), зовнішні ресурси (мережеві педагогічні спільноти)	розробити дописи та розмістити їх на корпоративних ресурсах та мережевих педагогічних спільнотах
проаналізувати педагогічний досвід учителів інформатики та суміжних дисциплін	узагальнити і систематизувати методики навчання вчителів у вигляді постерів
розробити навчально-методичні матеріали, зокрема з використанням онлайн-інструментів та для представлення в дистанційних курсах	розробити методичний кейс вчителя інформатики (тести, навчальні матеріали, практичні завдання в різних форматах)
систематизувати та узагальнити здобуті результати; дібрати форму їх представлення на підсумковій конференції в закладі вищої освіти	оформити документи згідно з вимогами; розробити презентацію, постерну доповідь
сформуванню потреби в самоосвіті, професійному самовдосконаленні і розвитку творчих ресурсів	скласти план подальшого саморозвитку, самонавчання і представити через QR-код

Джерело: складено автором самостійно

Як бачимо з табл. 2, практиканти мають змогу «осмислити й проаналізувати соціально-педагогічні явища, ситуації, закономірності й принципи навчально-виховного процесу задля належного опанування досвідом обраної професії» (Будник, 2016, с. 11). Важливо надати їм педагогічну підтримку з боку керівника практики, а також викладачів, які навчають методики навчання інформатики. Слушною є пропозиція науково-педагогічного супроводу практикантів (Небитова, 2020, с. 79). Це особливий вид діяльності, що виявляється в діях наставників-методистів, спрямованих на успішне проходження педагогічної практики, розкриття професійного потенціалу студентів. Наголосимо на зміні авторитарної ролі тих, хто навчає, «на делікатну підтримку індивідуального освітнього пошуку» кожного здобувача освіти, гнучко використовуючи стратегії взаємодії (Bulvinska, Chervona, 2019, с. 38). З табл. 2 робимо такий висновок: студентам потрібно орієнтуватися у значному обсязі доручень, планувати роботу, виділяти пріоритети, і тому потрібно володіти навичками тайм-менеджменту. Незважаючи на те, що вчені описують навички управління часом магістрів (Shchetynina, Horbatiuk, Aliksieieva, Kravchenko, 2019), вважаємо, що вони є актуальними і для бакалаврів під час проходження виробничої практики.

Розглядаємо педагогічну практику і як засіб розвитку в студентів творчих якостей професійного характеру. У процесі формування творчого стилю вчені виділяють: накопичення професійно-орієнтованих знань; професійну адаптацію; накопичення дидактико-методичних ідей і їх практичну перевірку; активізацію

навчально-пошукової та творчої педагогічної діяльності (Манчуленко, 2006). Варто звернути увагу на: продуктивність, що характеризує результати навчально-пізнавальної діяльності студентів через їхні уміння розв'язувати педагогічні задачі; оптимальність, що відображає виважений вибір методів педагогічного впливу; доцільність, яка розкриває взаємодію практиканта з учнями, підтримку діалогу з оточуючими; пізнавальну активність, яка визначає ініціативність, самостійність, мобільність знань і умінь. Доречними на цьому етапі є виділений А. Семеновою комплекс навчальних заходів, який систематизовано у такі групи: актуалізація («прив'язка» до професійного досвіду); діагностика (аналіз теоретичних знань і практичних навичок); здобуття необхідних знань; можливість попрактикуватися (Семенова, 2015, с. 147).

Висновки. Узагальнення дослідження дозволяє розглядати педагогічну практику бакалаврів як: метод навчання, що спрямований на закріплення обізнаності з психології, педагогіки, інформатики та методики її навчання; засіб розвитку в студентів особистісних і професійно значимих якостей, виконання рефлексії в аспекті самопізнання й самовдосконалення; форма поєднання процесу навчання в закладі вищої освіти з педагогічною діяльністю вчителя інформатики в закладах загальної середньої освіти. Практична підготовка майбутніх учителів інформатики є цілісним, неперервним, професійно-зорієтованим освітнім процесом у взаємозв'язку з навчально-пізнавальною, науково-дослідною діяльністю, що спрямований, перш за все, на формування в студентів професійних компетентностей.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Насамперед подальші наукові розвідки будуть спрямовані на встановлення різносторонніх зв'язків між навчальними дисциплінами, педагогічною практикою та очікуваними результатами навчання, що окреслені в ОПП.

Список використаної літератури:

1. Власій О. Шляхи модернізації практичної підготовки майбутніх учителів інформатики. *Гірська школа Українських Карпат*. 2021. № 24. С. 60–63. DOI: <https://doi.org/10.15330/msuc.2021.24.60-63>
2. Горошкіна О. М., Греб М. М., Горошкін І. О., Караман С. О. Функції QR-кодів у структурі підручника української мови. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 78. № 4 С. 32–46. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v78i4.3360>
3. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Куліненко Л. Концепція моделювання практичної підготовки майбутнього педагога. *Наука і освіта українського Придніпров'я: виміри, виклики, перспективи: колективна монографія* / За ред. Я. Кічука. Ізмаїл: РВВ ІДГУ – СМІЛ, 2020. С. 286–301.
5. Лаврентьева О. О. Развитие методологической культуры будущих учителей природничих дисциплин у процесі професійної підготовки: теоретико-методичний аспект: монографія. Київ: КНТ, 2014. 456 с.
6. Лякішева А. В., Грицюк Л. К. Методика викладання навчальних дисциплін соціально–педагогічного напрямку студентам ВНЗ. Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2013. 504 с.
7. Манчуленко Л. В. Формування творчого стилю діяльності майбутніх педагогів у процесі педагогічної практики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2006. 22 с.
8. Моделювання компетентнісної професійної освіти в контексті євроінтеграції: монографія / за заг. ред. Н. П. Волкової. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. 356 с.
9. Морзе Н. В., Василенко С. В. Звіт1_Інноваційне навчання та найкращі практики: українські університети. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. Спецвипуск «Педагогічна вища освіта України: аналіз і дослідження»*. 2020. С. 1–68. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2020sprv1>
10. Небитова І. А. Педагогічні умови професійного зростання майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики: дис. ... доктора філософії з галузі 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки. Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2020. 278 с.
11. Педагогічна практика в початковій школі: посібник / за ред. О. Б. Будник. Івано-Франківськ: ПП Бойчук А. Б., 2016. 308 с.
12. Семенова А. В. Професійна підготовка інтерактивного міні-заняття з використанням мультимедійної презентації для викладачів – слухачів семінару «Педагогічна майстерність» на основі практичних навичок і ціннісного досвіду. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. № 46 (2). С. 139–152. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v46i2.1209>
13. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 р. № 776. URL: <https://cutt.ly/8J0x077> (дата звернення: 15.05.2022).
14. Упатова І. П. Методична підготовка майбутніх учителів: теорія і практика: монографія. Харків: ДІСА ПЛЮС, 2018. 402 с.
15. Bulvinska O., Chervona L. Transformation of the roles of Ukrainian universities teachers in student-centred learning and teaching. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*. 2019. № 3. P. 38–44. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2019.3.3844>
16. Kuzminska O., Mazorchuk M., Morze N., Kobylin O. Digital Learning Environment of Ukrainian Universities: the Main Components to Influence the Competence of Students and Teachers. *International Conference on Information and Communication Technologies in Education, Research, and Industrial Applications*. 2019. Vol. 6 (12). P. 210–230. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-39459-2_10
17. Shchetynina O., Horbatiuk L., Alieksieieva H., Kravchenko N. Project Management Systems as Means of Development Students Time Management Skills. *ICTERI*. 2019. Vol. 6. P. 370–384.

References

- Vlasii, O. (2021). Shliakhy modernizatsii praktychnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv informatyky [Ways to modernize the practical training of future teachers of computer science]. *Mountain School of Ukrainian Carpaty*, 24, 60–63. <https://doi.org/10.15330/msuc.2021.24.60-63>
- Horoshkina, O. M. & Hreb, M. M. & Horoshkin, I. O. & Karaman, S. O. (2020). Funktsii QR-kodiv u strukturi pidruchnyka ukrainskoi movy. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia [Functions of QR-codes in the structure of the textbook of the Ukrainian language]. *Information Technologies and Learning Tools*, 78 (4), 32–46. <https://doi.org/10.33407/itlt.v78i4.3360>
- Kremen, V. H. (Ed.) (2008). *Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of Education]*. Yurinkom Inter.
- Kulinenko, L. (2020). Kontsepsiia modeliuvannia praktychnoi pidhotovky maibutnoho pedahoha [The concept of modeling the practical training of future teachers]. In Ya. Kichuk (Ed.), *Nauka i osvita ukrainskoho Prydunav'ia: vymiry, vyklyky, perspektyvy* (pp. 286–301). RVV IDHU – SMIL.
- Lavrentieva, O. O. (2014). *Rozvytok metodolohichnoi kultury maibutnikh uchyteliv pryrodnych dystsyplin u protsesi profesiinoy pidhotovky : teoretyko–metodychnyi aspekt [Development of methodological culture of future teachers of natural sciences in the process of professional training: theoretical and methodological aspect]*. KNT.
- Liakisheva, A. V. & Hrytsiuk, L. K. (2013). *Metodyka vykladannia navchalnykh dystsyplin sotsialno–pedahohichnoho napriamu studentam VNZ [Methods of teaching socio-pedagogical disciplines to university students]*. Lesya Ukrainka East European National University.
- Manchulenko, L. V. (2006). *Formuvannia tvorchoho stylu diialnosti maibutnikh pedahohiv u protsesi pedahohichnoi praktyky [Formation of creative style of activity of future teachers in the process of pedagogical practice]: Extended abstract of candidate's thesis: 13.00.04*. Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University.
- Volkova, N. P. (Ed.) (2021). *Modeliuvannia kompetentnisnoi profesiinoy osvity v konteksti yevrointehratsii [Modeling of competence vocational education in the context of European integration]*. Alfred Nobel University.
- Morze, N. V. & Vasylenko, S. V. (2020). Zvit1_Innovatsiine navchannia ta naikrashchi praktyky: ukrainski universytety [Report 1 Innovative learning and best practices: Ukrainian universities]. *Open educational e-environment of modern university. Special Edition «UA Pedagogical Higher Education: Profound Analysis and Study»*, 1–68. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2020spv1>
- Nebytova, I. A. (2020). *Pedahohichni umovy profesiinoho zrostannia maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv u protsesi pedahohichnoi praktyky [Pedagogical conditions of professional growth of future primary school teachers in the process of pedagogical practice]: PhD thesis: 01 Education / Pedagogy in the specialty 011 – Educational, pedagogical sciences*. G. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.
- Budnyk, O. B. (Ed.) (2016). *Pedahohichna praktyka v pochatkovii shk oli [Pedagogical practice in primary school]*. PP Boichuk A. B.
- Semenova, A. V. (2015). Profesiina pidhotovka interaktyvnogo mini-zaniattia z vykorystanniam multymediinoy prezentatsii dlia vykladachiv – slukhachiv seminaru «Pedahohichna maisternist» na osnovi praktychnykh navychok i tsinnisnogo dosvidu [Professional preparation of an interactive mini-lesson with the use of a multimedia presentation for teachers – students of the seminar «Pedagogical skills» based on practical skills and valuable experience]. *Information Technologies and Learning Tools*, 46 (2), 139–152. <https://doi.org/10.33407/itlt.v46i2.1209>
- Pro zatverdzhennia Kontseptsii rozvytku pedahohichnoi osvity [On approval of the Concept of development of pedagogical education] (2018): Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 776*. <https://cutt.ly/8J0x077>
- Upatova, I. P. (2018). *Metodychna pidhotovka maibutnikh uchyteliv: teoriia i praktyka [Methodical training of future teachers: theory and practice]*. DISA PLIU.S.
- Bulvinska, O. & Chervona, L. (2019). Transformation of the roles of Ukrainian universities teachers in student-centred learning and teaching. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, 3, 38–44. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2019.3.3844>
- Kuzminska, O. & Mazorchuk, M. & Morze, N. & Kobylin, O. (2019). Digital Learning Environment of Ukrainian Universities: the Main Components to Influence the Competence of Students and Teachers. *International Conference on Information and Communication Technologies in Education, Research, and Industrial Applications*, 6 (12), 210–230. https://doi.org/10.1007/978-3-030-39459-2_10
- Shchetynina, O. & Horbatiuk, L. & Aliksieieva, H. & Kravchenko, N. (2019). Project Management Systems as Means of Development Students Time Management Skills. *ICTERI*, 6, 370–384.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2022

Прийнято до друку 28.06.2022

PEDAGOGICAL PRACTICE IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF INFORMATICS TEACHERS

Pavlova Natalia, PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Information
and Communication Technologies and Methods of Teaching Informatics,
Rivne State University for the Humanities,
31 Plastova Str., 33000 Rivne, Ukraine,
nataliia.pavlova@rshu.edu.ua

The importance of practical training of students, namely, pedagogical practice, in the process of obtaining the qualification «teacher of computer science» under the educational-professional program «Secondary education (Informatics)» is described. Current scientific and methodological works on the researched problem are generalized. The educational-professional programs of the first (bachelor's) level are analyzed, according to which future computer science teachers study on the content of different types of practices. The adaptive, didactic, developmental, diagnostic, prognostic, communicative and reflective functions of practice are presented. Propaedeutic and industrial pedagogical practices are singled out, each of which is aimed at the formation of professional competencies and allows students to realize themselves as teachers. The diagram shows the relationship between academic disciplines and propaedeutic practice on the example of the educational program of Rivne State University for the Humanities. The tasks of practice in a secondary education institution are specified. Pedagogical practice is presented as: a method of teaching aimed at consolidating awareness of psychology, pedagogy, computer science and methods of teaching; a means of developing students' personal and professionally significant qualities; a form of combining the educational activities of students with the pedagogical work of a computer science teacher in a secondary school. It is proposed to implement pedagogical practices in various forms from the first year of study in a higher education institution, combining practical, educational and cognitive, research activities, using the results obtained in course and qualification projects, individual educational and research tasks from the cycle of disciplines.

Key words: *future teacher of computer science; pedagogical practice; professional training; propaedeutic practice.*